

They are called स्ववैर्याः and are usually described as the servants of Indra, who, when alarmed by the rigorous austerities of some mighty sage, sends down one of them to disturb his penance, and her mission is generally successful; मेनकाऽप्सरसां श्रेष्ठा महर्षीणां पिता च ते Mb. 1. 74. 75. cf. या तपोविशेषपरिशाङ्कितस्य सुकुमारं प्रहरणं महेन्द्रस्य V. 1. They are also said to covet heroes who die gloriously on the battle-field; cf. परस्परं क्षतयोः प्रहर्त्रोरुत्क्रान्तवाचोः समकालमेव । अमर्त्यभावेऽपि कयोश्चिदासीदेकाप्सरः प्रार्थितयोर्विवादः ॥ R. 7. 53. Bāṇa mentions 14 different families of these nymphs (see K. 136) The word is usually said to be in pl. (स्त्रियां बहुवचनस्यः) but the singular, as also the form अप्सरा, sometimes occurs; नियमविघ्नकारिणी मेनका नाम अप्सराः प्रेषिता S. 1; एकाप्सरः &c. R. 7. 53 and see Malli. thereon; अनप्सरैव प्रतिभासि V. 1. -2 Direction or the intermediate point of the compass (दिक् च उपदिक् च). -**Comp.** -**तीर्थम्** N. of a sacred pool in which the Apsarasas bathe; probably it is the name of a place, see S. 6. -**पतिः** lord of the Apsarasas, epithet of Indra. N. of the Gandharva शिखण्डिनः; Av. 4. 37. 7.

अप्सव a. [अप्सं जलरसं वाति हिनस्ति, वा-क] Devoid of the essence (freshness) of water; -2 possessed of form or shape; giving water (?).

अप्सव्य a. [अप्सु भवः यत्] Being in, or fit for, water.

अप्सस् n. Ved. Form, beauty; or one possessed of beauty; cheek (?). उषा हस्तेन नि रिणीते अप्सः Rv. 1. 124. 6.

अप्सु a. [नास्ति प्सु रूपं यस्य Nir.] 1 Formless, shapeless. -2 Not beautiful. Note: -**अप्सु** forms the first member of several compounds. -**क्षित्** a god (dwelling within the clouds); अप्सुक्षितो महिनैकादश स्थ Rv. 1. 139. 11. -**चर** a. aquatic; moving in waters. P. VI. 3. 1. -**ज**, -**जा** a. born in the waters or in the atmosphere; यदग्ने दिविजा अस्यप्सुजा वा सहस्कृत Rv. 8. 43. 28. (-जाः) -**योनिः** 1 a horse. -2 a cane or reed. -**जित्** vanquishing the aerial Asuras. -**मत्** a. possessed of what is in water; not losing one's nature in water (as lightning); getting sufficient water. -**योनि** a. born from the waters.

अफल a. [न. ब.] 1 Unfruitful, fruitless, barren (lit. & fig.); याः फलिनीर्या अफलाः Rv. 10. 97. 15. °ला औषधयः, °लं कार्यम् &c. -2 Unproductive, useless, vain; यथा षण्डोऽफलः स्त्रीषु यथा गौर्गवि चाफला । यथा चाज्ञेऽफलं दानं तथा विप्रोऽनुचोऽफलः Ms. 2. 158. -3 Deprived of virility, castrated; emasculated; अफलोऽहं कृतस्तेन क्रोधात्सा च निराकृता Rām. 1. 49. 3. -**लः** 1 N. of a plant (Mar. झाबुक) Tamarix Indica -2 A goat. -**ला** The Aloe plant (Mar. घृतकुमारी कोरफड); another plant (Mar. भूम्यामलकी). -**Comp.** -**आकाङ्क्षिनः**, -**प्रेम्सु** a. one who desires no reward (for his labours), disinterested; अफलाकाङ्क्षिभिर्यज्ञः क्रियते ब्रह्मवादिभिः Mb.

अफल्यु a. Productive, profitable; तरीषु तत्रत्यमफल्यु भाण्डम् Śi. 3. 76.

अफेन a. Frothless, without scum or foam. -**नम्** Opium (perhaps a corruption of अहिफेन; अ has here a depreciative force).

अव = अम्ब q. v.

अवद्, -**द्वक्** a. 1 At liberty; not bound or restrained. -2 Unmeaning, nonsensical, absurd, contradictory; e. g. यावज्जीवमहं मौनी ब्रह्मचारी च मे पिता । माता तु मम वन्ध्यासीदुपुत्रश्च पितामहः ॥ (contradictory); जरद्रवः कम्बलपादुकाभ्यां द्वारि स्थितो गायति मङ्गलानि (v. l. मत्तकानि) । तं ब्राह्मणी पृच्छति पुत्रकामा राजनगर्या लवणस्य कोऽर्घः ॥ Rāyamukuta on Ak. -**द्वः** Improper, impossible thing; नापभ्यायेन्न स्पृहयेन्नाबद्धं चिन्तयेदसत् Mb. 12. 215. 9. -**Comp.** -**मुख** a. foulmouthed, abusive, scurrilous.

अवद्भवत् a. Unmeaning, ungrammatical; यस्मिन्प्रतिश्लोकमवद्भवत्यपि Bhāg. 1. 5. 11.

अवध -**ध्य** See अवध-ध्य &c.

अवधा f. Segment of the basis of a triangle. See अबाधा.

अबन्धक a. 1 Not binding. -2 Without any pledge.

अबन्धन a. Free, without bonds.

अबन्ध्र a. Ved. Without ligatures; falling asunder.

अबन्धु, -**बान्धव** a. 1 Friendless, lonely. त्वमेताञ्जनराज्ञो द्विर्दशाऽबन्धुना सुश्रवसोपजग्मुषः Rv. 1. 53. 9 -2 Unowned. -**Comp.** -**कृत्** a. causing want of companions. -**कृत** a. not brought about by relatives, growing spontaneously; त्वय्यस्याः कथमप्यबान्धवकृतां स्नेहप्रवृत्तिं च ताम् S. 4. 16.

अबल a. 1 Weak, feeble, unprotected. -**लः** N. of a plant Crataeva Roxburghii (वरुणवृक्ष) (Mar. वायवर्णा) -**ला** 1 A woman (as belonging to the weaker sex); नूनं हि ते कविबरा विपरीतबोधा ये नित्यमाहुरबला इति कामिनीनाम् । याभिर्विलोत्तरतारकदृष्टिपातैः शक्रादयोऽपि विजितास्त्वबलाः कथं ताः ॥ Bh. 1. 10; compare also: -हृदये वहसि गिरीन्द्रौ त्रिभुवनजयिनी कटाक्षेण । अबला त्वं यदि मन्ये के बलवन्तो न जानीमः ॥ Udb. °जनः a. woman; इष्टप्रवासजनितान्यबलाजनस्य दुःखानि... S. 4. 3; R. 9. 46. -2 One of the ten earths according to the Buddhists. -**लम्** Weakness, want of strength; see बलाबलम् also. -**Comp.** -**अबलः** N. of Śiva.

अबलास a. Not consumptive; Av. 8. 2. 18.

अबल्यम् 1 Weakness. स यत्रायमात्माऽबल्यं न्येत्य संमोहमिव Bri. Up. 4. 4. 1. -2 Sickness.

अबाध a. Unrestrained, unobstructed. -2 Free from pain. -**धा** The segment of the base of a triangle. -**धः** 1 Non-obstruction. -2 Non-refutation.

अबाधित a. Unimpeded, unrestricted, unrefuted; सहुरिः सत्रबाधितः Rv. 10. 92. 8.

अबाल, -**अबालिश** a. 1 Not childish, youth; Nir. IX. 10. -2 Not young, full (as the moon).